

EERSTE CONCEPT

VERTROUWELIJK

Tópiko:

*Herziening WolBES/FinBES -
standpunt ER Bonaire*

Memorandum

inzake het standpunt van de Eilandsraad van Bonaire terzake van de voorgestelde herziening van de Wet Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (WolBES) en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (FinBES)

Inleiding

Door de staatssecretaris voor Koninkrijksrelaties is een herziening aangekondigd van twee wetten: de Wet Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (WolBES) en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (FinBES).

Dit zijn geen alledaagse wetten in formele zin. Samen met artikel 132a van de Nederlandse Grondwet vormen de WolBES en de FinBES namelijk de wettelijke weerslag van de onderhandelingen tussen Bonaire - dat toen nog geen onderdeel vormde van het land Nederland - en de Staat der Nederlanden over de integratie van het eiland in het Nederlands staatsbestel.

De Eilandsraad van Bonaire maakt zich toenemende zorgen over het verlies van de eigen taal, cultuur en het karakter van Bonaire, de voortdurende armoede, de toegang van de bevolking tot betaalbare woningen, de gezondheidszorg, het onderwijs, de infrastructuur en het gebrek aan klimaatmaatregelen.

In de afgelopen jaren is het bevolkingsaantal sterk toegenomen, met duidelijke effecten op de publieke voorzieningen, betaalbare woonruimte, kosten van levensonderhoud en publieke infrastructuur en andere openbare voorzieningen.

Daarnaast neemt de intensiteit van door Den Haag in Bonaire geïmplementeerde wet- en regelgeving sterk toe, zonder dat er sprake is van materiële democratische invloed van de Bonairiaanse volksvertegenwoordiging op de nationale besluitvorming.

Ten derde heeft de regering, ondanks herhaaldelijk door de Eilandsraad ingebrachte bezwaren, wetsvoorstellen in voorbereiding die eenzijdig tot stand zijn gekomen, zonder materiële zeggenschap in dat proces van de gekozen volksvertegenwoordiging van Bonaire, met name voor wat betreft de twee belangrijkste basiswetten die uitwerking geven aan de staatkundige structuur en de financiering van Bonaire: de Wet Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, en de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (WolBES en FinBES).

Mogelijke wijzigingen in de staatkundige en bestuurlijke verhoudingen

De Grondwet biedt alle vrijheid het zelfbestuur van Bonaire naar behoefte invulling te geven. Bonaire is immers geen gemeente, ook geen 'bijzondere'. Bonaire is een voormalige kolonie die binnen het Nederlands staatsbestel is gebracht en die een geheel andere historische, sociale, economische, natuurlijke en geopolitieke context kent dan het Europese deel van Nederland. Het recht op zelfbeschikking, en de internationale verplichtingen verband houdend met dekolonisatie blijven onverminderd van kracht.

De Eilandsraad eerbiedigt de verankering van Bonaire in het Nederlandse staatsbestel, zoals vastgelegd in artikel 132a van de Nederlandse Grondwet. Voor Bonaire was, en is, zelfbestuur binnen het Nederlands staatsbestel het doel. Artikel 212 WoIBES verplicht de regering tot bevordering van **decentralisatie**, voor zover mogelijk. Uit het tweede lid van dat artikel blijkt dat de wetgever heeft bedoeld terughoudend om te gaan met rijksbeleid en rijksregelgeving ten aanzien van Bonaire.

Deze **legislatieve terughoudendheid** is een belangrijk ankerpunt van de in de aanloop naar 2010 gemaakte afspraken. De omdraaiing van dat principe, in Haagse kringen ook wel 'comply or explain' genoemd, is in flagrante strijd met het onderhandelingsresultaat én met de bedoeling van de wetgever.

Het vierde lid van artikel 132a biedt de mogelijkheid om de inrichting van het bestuur van Bonaire door afzonderlijke regels te definiëren - de **differentiatiebepaling**. De Eilandsraad deelt de mening van de regering dat de Wet Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, alsmede de Wet Financiering Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba herziening behoeven. Echter: in de relatie tussen de Staat der Nederlanden en zijn inwoners mag alleen onderscheid worden gemaakt indien dat onderscheid in het voordeel is van de inwoners van Bonaire.

In de aanloop naar de totstandkoming van de nieuwe status van Bonaire in 2010 zijn politieke afspraken gemaakt tussen het Bonairiaanse en Haagse bestuur over de vormgeving van het begrip differentiatie. Met name de afspraken van 2006, 2008 en 2010 (slotakkoord, overgangsakkoord) zijn daarbij van belang. De Eilandsraad beschouwt deze politieke afspraken als de basis van de relatie met Den Haag en is van mening, dat enkele cruciale afspraken niet zijn nagekomen door Den Haag.

De Eilandsraad constateert dat, zo'n 13 jaar na implementatie van de staatkundige veranderingen van 2010, het **zelfbestuur niet is bevorderd** en dat de hervorming van 2010 nooit tot genoegen van zowel Kralendijk als Den Haag is geëvalueerd. Ook zonder de grondwettelijke status van Bonaire binnen het Nederlandse staatsbestel te raken kunnen majeure veranderingen in de staatkundige verhoudingen worden geïntroduceerd.

De Eilandsraad acht het moment gekomen dat, voordat enige nadere wijziging van WoIBES, FinBES of enige andere BES-wetgeving tot stand komt, hoog politiek overleg en onderhandeling plaatsvindt tussen Eilandsraad en Bestuurscollege van Bonaire enerzijds, en verscheidene leden van de regering anderzijds, om tot een herziening te komen van de verhoudingen binnen de bestaande Grondwet.

Voorstellen met betrekking tot de herziening

Nevengeschikte wetgeving

1. De Eilandsraad van Bonaire, gelet op de ontwikkeling van de staatkundige verhoudingen met Den Haag sinds 2010, en gelet op diverse alternatieve vormen van zelfbestuur zoals deze bestaan tussen (Europese) landen en hun (extraterritoriale en/of ultraperifere) gebiedsdelen is van mening dat enige wijziging van de WoIBES en FinBES ten minste zal moeten leiden tot wetgeving die verzekert dat de wet- en regelgeving van Bonaire in beginsel nevenschikt, en niet ondergeschikt is aan Nederlandse (BES) wetgeving.

Verdeling taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

2. Alle bestuurlijke verantwoordelijkheden en overheidstaken zijn de verantwoordelijkheid van het openbaar bestuur van Bonaire, tenzij met de instemming van Bonaire taken worden uitgevoerd door het Rijk. Wet- en regelgeving, ontworpen door Regering en Staten-Generaal in Den Haag hebben geen kracht van wet in Bonaire dan na goedkeuring door de Eilandsraad van Bonaire.

Toezicht en conflictregeling: het bestuurlijk comité

3. Wet- en regelgeving, ontworpen door de Eilandsraad, Bestuurscollege, Wetgever of regering in Den Haag, die door Bonaire of de Staat in strijd met de grondwet en verdragen worden geacht, wordt voorgelegd aan een bestuurlijk comité. Het bestuurlijk comité bestaat uit de drie Staatsraden van het Koninkrijk, en drie door de Eilandsraad van Bonaire aangewezen leden. Het bestuurlijk comité fungeert tevens als toezichthouder in nog overeen te komen gevallen. De functie van Rijksvertegenwoordiger en het Cft verdwijnen. Indien het bestuurlijk comité niet tot een besluit komt, beslist de President van de Hoge Raad.

Bekostiging van de eilandkas

4. Gelet op het bevolkingsaantal, de kleinschaligheid en kwetsbaarheid van het eiland, en enkele bijzondere taken van internationaal belang wordt de uitkering uit de Rijkskas aan het bestuur van Bonaire voor de autonome taken en eigen huishouding bij wet bepaald op 1,5 promille van de totale, jaarlijks geraamde Rijksuitgaven. De uitkering wordt jaarlijks ineens uitbetaald. Daarnaast kan het bestuur van Bonaire andere, bijzondere belastingen en heffingen opleggen en ontvangen die rechtstreeks toevloeien naar de eilandkas. Het nationale belasting- en premiestelsel blijft gehandhaafd op het niveau van 1 januari 2023. Over stelselwijzigingen en de hoogte van bijdragen en afdrachten door burgers en bedrijven aan het Rijk kan eens per tien jaar worden onderhandeld, in relatie tot de uitkering uit de Rijkskas, indien zowel Bonaire als de Staat dat wensen.

Kwetsbaarheid en kleinschaligheid eiland en bevolking

5. het verwerven van grond en ander onroerend goed, het huren van betaalbare woonruimte, het recht op publieke voorzieningen, toegang tot sociale zekerheid en andere openbare dienstverlening is voorbehouden aan personen die houder zijn van het Bonairiaans burgerschap. Dit Bonairiaans burgerschap is een beperkt aantal jaren geldig en kan telkens worden verlengd indien de persoon aan de voorwaarden blijft voldoen. Het begrip zal nader moeten worden gedefinieerd maar zal tenminste moeten

inhouden dat een persoon een minimum aantal jaren ononderbroken moet zijn ingeschreven op Bonaire, daar zijn hoofdverblijf heeft, het Papiaments vloeiend beheerst en voldoende kennis heeft van de Bonairiaanse cultuur, geschiedenis en maatschappelijke omgangsvormen.

De taal

6. de instructietaal in het onderwijs is het Papiaments. De bestuurstaal van Bonaire is het Papiaments. Wet- en regelgeving en andere documenten, door of vanwege de nationale overheid toegezonden aan het bestuur van Bonaire, dienen door de nationale overheid in het Nederlands en het Papiaments te worden aangeboden.

Het eilandsbestuur

7. de Gezaghebber van Bonaire wordt benoemd op door de Eilandsraad van Bonaire te bepalen wijze. Het aantal Gedeputeerden wordt door de Eilandsraad vastgesteld. De Eilandsraad van Bonaire bestaat uit een nader te bepalen aantal leden. De leden van de Eilandsraad ontvangen een voltijdse bezoldiging. De naamgeving van het openbaar lichaam blijft in stand in de Grondwet, maar wordt in wet- en regelgeving gewijzigd in "Eilandgebied".